

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Białystok, dnia 7 marca 2013 r.

Poz. 1417

ROZPORZĄDZENIE NR 3/2013 DYREKTORA REGIONALNEGO ZARZĄDU GOSPODARKI WODNEJ W WARSZAWIE

z dnia 25 lutego 2013 r.

w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszarów szczególnie narażonych Dopływy Narwi od Lizy do Śliny i Jabłonka¹⁾

Na podstawie art. 47 ust. 7 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. - Prawo wodne (tekst jednolity: Dz. U. z 2012 r., poz. 145) zarządza się, co następuje:

§ 1. 1. Wprowadza się program działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszarów szczególnie narażonych Dopływy Narwi od Lizy do Śliny i Jabłonka, położonych w województwie podlaskim, określonych w drodze rozporządzenia Nr 14/2012 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie z dnia 8 października 2012 r. w sprawie określenia wód powierzchniowych wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych oraz obszarów szczególnie narażonych, z których odpływ azotu ze źródeł rolniczych do tych wód należy ograniczyć na terenie województwa podlaskiego (Dz. Urz. Woj. Podl. z dnia 16 października 2012 r., poz. 2982), zwany dalej „Programem”.

2. Program stanowi załącznik do rozporządzenia.

3. Program będzie realizowany przez 4 lata.

§ 2. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia jego ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Podlaskiego.

**Dyrektor Regionalnego Zarządu
Gospodarki Wodnej w Warszawie**
Leszek Bagiński

¹⁾Niniejsze rozporządzenie dokonuje w zakresie swej regulacji wdrożenia dyrektywy Rady z dnia 12 grudnia 1991 r. dotyczącej ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego (91/676/EWG) (Dz. Urz. WE L 375 z 31.12.1991, str 1, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 2, str. 68).

Załącznik do rozporządzenia Nr 3/2013

Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie

z dnia 25 lutego 2013 r.

**PROGRAM DZIAŁAŃ MAJĄCYCH NA CELU OGRANICZENIE ODPLYWU AZOTU ZE ŹRÓDEŁ
ROLNICZYCH DLA OBSZARÓW SZCZEGÓLNIENIE NARAŻONYCH DOPLYWY NARWI OD LIZY
DO ŚLINY I JABŁONKA OKREŚLONYCH ROZPORZĄDZENIEM Nr 14/2012
DYREKTORA REGIONALNEGO ZARZĄDU GOSPODARKI WODNEJ W WARSZAWIE
z dnia 8 października 2012 r.**

**DZIAŁ I.
INFORMACJE PODSTAWOWE**

**Rozdział 1
Postanowienia Ogólne**

§ 1. Celem Programu jest:

- 1) zapobieganie pogorszeniu stanu wód;
- 2) poprawa stanu wód, w których pogorszenie już nastąpiło – ich jakość spadła poniżej określonych prawem norm.

§ 2. Użyte na potrzeby Programu określenia oznaczają:

- 1) ciek naturalny – rzeki, strugi, strumienie i potoki oraz inne wody płynące w sposób ciągły lub okresowy, naturalnymi lub uregulowanymi korytami;
- 2) duże jednostki przeliczeniowe inwentarza (DJP) – umowna jednostka przeliczeniowa zwierząt hodowlanych odpowiadająca zwierzęciu o masie 500 kg (np. jedna krowa o masie 500 kg) lub zwierzętom o łącznej masie 500 kg; współczynniki przeliczeniowe sztuk rzeczywistych zwierząt na DJP zawiera załącznik nr 1 do Programu;
- 3) gnojowica (płynny nawóz naturalny) – mieszanina kału i moczu zwierząt z domieszką wody;
- 4) gnojówka (płynny nawóz naturalny) – odciek z obornika (przefermentowany mocz zwierząt);
- 5) gleba – biologicznie czynna powierzchniowa warstwa litosfery, powstała ze skały macierzystej pod wpływem czynników glebotwórczych, podlegająca stałym przemianom;
- 6) komunalne osady ściekowe – pochodzący z oczyszczalni ścieków osad z komór fermentacyjnych i innych instalacji służących do oczyszczania ścieków komunalnych oraz innych ścieków o składzie zbliżonym do składu ścieków komunalnych;
- 7) miejsce przechowywania nawozów naturalnych – zbiornik na płynne nawozy naturalne (gnojówkę lub gnojowicę), płyta obornikowa lub inne miejsce przechowywania obornika specjalnie przygotowane w tym celu z materiałów szczelnych i nieprzepuszczalnych zabezpieczających przed przedostawaniem się odcieków do wód lub do gruntu;
- 8) nawozy – produkty przeznaczone do dostarczania roślinom składników pokarmowych lub zwiększania żyzności gleb albo zwiększania żyzności stawów rybnych, którymi są nawozy mineralne, nawozy naturalne, nawozy organiczne i nawozy organiczno-mineralne;
- 9) nawozy mineralne – nawozy nieorganiczne, produkowane w drodze przemian chemicznych, fizycznych lub przerobu surowców mineralnych;
- 10) nawóz naturalny – obornik, gnojówka i gnojowica przeznaczone do rolniczego wykorzystania w tym również w formie przetworzonej;
- 11) nawóz organiczny – nawozy wyprodukowane z substancji organicznej lub z mieszanin substancji organicznych, w tym komposty, a także komposty wyprodukowane z wykorzystaniem dżdżownic;

- 12) nawozy organiczno-mineralne – mieszaniny nawozów mineralnych i organicznych;
- 13) nawożenie – zgodne z potrzebami roślin stosowanie nawozów mineralnych, naturalnych, organicznych lub ich mieszanek oraz środków do użyźniania gleby w celu dostarczania roślinom składników pokarmowych lub zwiększania żyzności gleb;
- 14) obornik (stały nawóz naturalny) – mieszanina kału i moczu zwierząt oraz ściółki;
- 15) OSN - obszar szczególnie narażony na zanieczyszczenia związkami azotu pochodzenia rolniczego, rozumiany jako obszar, z którego należy ograniczyć odpływ azotu ze źródeł rolniczych do wód wyznaczonych jako wrażliwe;
- 16) pasze objętościowe soczyste – pasze zawierające w swoim składzie znaczną ilość wody, w tym zielonki, kiszonki;
- 17) równoważnik nawozowy – stosunek dawki składnika w nawozach mineralnych odpowiadający 100 kg tego składnika wniesionego w nawozach naturalnych;
- 18) system utrzymania zwierząt – sposób urządzenia budynku inwentarskiego decydujący o rodzaju nawozów naturalnych powstających w gospodarstwie (bezściółkowy lub ściółkowy); przy systemie bezściółkowym powstaje gnojowica, pomiot w przypadku klatkowego chowu drobiu nieśnego, przy systemie ściółkowym - obornik i gnojówka (płytką ściółka) lub tylko obornik (głęboka ściółka);
- 19) środki do użyźniania gleby – środki do nawożenia i użyźniania gleby, w tym polepszacze glebowe, środki wspomagające uprawę roślin, komunalne osady ściekowe, pozostałości z biogazowni, ścieki, dopuszczone do stosowania w rolnictwie na podstawie przepisów odrębnych;
- 20) ujęcie wody – miejsce czerpania wody podziemnej lub powierzchniowej ze źródła wody wraz z urządzeniami i budowlami służącymi do jej poboru;
- 21) użytki rolne – grunty orne, sady, łąki trwałe, pastwiska trwałe, grunty rolne zabudowane, grunty pod stawami i grunty pod rowami;
- 22) źródło wody – zasób wód powierzchniowych płynących lub stojących albo nagromadzenie wód podziemnych w określonym środowisku geologicznym, z którego czerpie się wodę.

§ 3. 1. Program obowiązuje na obszarach szczególnie narażonych wyznaczonych w drodze rozporządzenia Nr 14/2012 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie z dnia 8 października 2012 r., zwanych dalej „OSN”.

2. Wykaz obrębów ewidencyjnych objętych zakresem obowiązywania Programu określa załącznik nr 2 do Programu.

3. Program określa rodzaje, terminy i okresy obowiązywania środków zaradczych na OSN.

§ 4. Określone w Programie obowiązkowe środki zaradcze w zakresie praktyki rolniczej skierowane są do stosowania przez prowadzących działalność rolniczą na OSN

§ 5. Realizacji działań określonych w Programie służą: stałe edukowanie prowadzących działalność rolniczą na OSN w zakresie dobrych praktyk rolniczych i rozwiązywanie problemów ochrony środowiska istniejących na obszarze gospodarowania rolniczego, przez szkolenia i doradztwo.

§ 6. Wywiązywanie się prowadzących działalność rolniczą na OSN z obowiązków nałożonych przez Program podlega kontroli, na zasadach określonych w przepisach odrębnych.

§ 7. W okresie realizacji Programu prowadzony jest monitoring stanu środowiska, którego celem jest oszacowanie efektów zastosowanych środków zaradczych oraz umożliwienie podjęcia właściwych decyzji co do dalszych działań na terenie wyznaczonego OSN.

§ 8. Po zakończeniu okresu obowiązywania Programu sporządza się sprawozdanie z jego wdrażania.

Rozdział 2

Naruszone standardy jakości środowiska

§ 9. 1. W wodach wrażliwych w granicach OSN, wymienionych w rozporządzeniu Nr 14/2012 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie z dnia 8 października 2012 r., na podstawie wyników Państwowego Monitoringu Środowiska stwierdza się następujące przekroczenia standardów określonych w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie kryteriów wyznaczania wód wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych (Dz. U. Nr 241, poz. 2093):

Lp.	Nazwa OSN	Przekroczenia standardu
1	Dopływy Narwi od Lizy do Śliny	Wyniki badań wód powierzchniowych z lat 2007 - 2009 wykazały przekroczenia średniej wartości stężenia azotanów, powyżej której występuje eutrofizacja wód, w punktach pomiarowo - kontrolnych zlokalizowanych na rzekach w zlewniach jednolitych części wód powierzchniowych: Awissa, Liza i Ślina od Rokitnicy do ujścia.
2	Jabłonka	Wyniki badań wód powierzchniowych z lat 2007 - 2009 wykazały przekroczenia średniej wartości stężenia azotanów, powyżej której występuje eutrofizacja wód, w punkcie pomiarowo - kontrolnym zlokalizowanym na rzece Jabłonka w zlewni jednolitej części wód powierzchniowych Jabłonka.

2. Ponad połowę powierzchni użytków rolnych na OSN charakteryzuje wysokie zagrożenie wymywaniem związków azotu z profilu glebowego do płytkich wód podziemnych i do wód powierzchniowych.

Rozdział 3

Przewidywane efekty wdrożenia Programu

§ 10. Jako przewidywane efekty wdrożenia Programu ustala się: poprawę w zakresie praktyk rolniczych stosowanych na OSN, zdobycie przez prowadzących działalność rolniczą na OSN umiejętności identyfikowania, przewidywania i rozwiązywania problemów, w szczególności z zakresu ochrony środowiska, występujących w obszarach gospodarowania rolniczego, ograniczenie negatywnego wpływu rolnictwa na jakość wód.

DZIAŁ II.

OBOWIĄZKI OSÓB PROWADZĄCYCH DZIAŁALNOŚĆ ROLNICZĄ NA OSN W ZAKRESIE POPRAWY PRAKTYKI ROLNICZEJ

Rozdział 1

Okresy nawożenia

§ 11. Ogólne zasady stosowania nawozów określone zostały w § 2 ust. 4 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 kwietnia 2008 r. w sprawie szczegółowego sposobu stosowania nawozów oraz prowadzenia szkoleń z zakresu ich stosowania (Dz. U. Nr 80, poz. 479, zm.: Dz. U. z 2012 r., poz. 745).

§ 12. Na OSN stosuje się ponadto następujące zasady nawożenia:

- 1) nawożenie stosuje się w okresach i w warunkach, gdy nie ma zagrożenia, że zawarte w nich składniki mineralne, szczególnie związki azotu, będą wymywane do wód gruntowych lub zmywane do wód powierzchniowych w stopniu powodującym zagrożenie dla wód, a w konsekwencji ich zanieczyszczenie;
- 2) nawozy naturalne i organiczne na gruntach ornych stosuje się w okresie od dnia 1 marca do dnia 15 listopada;
- 3) nawozy płynne naturalne na łąkach trwałych i pastwiskach trwałych stosuje się od dnia 1 marca do dnia 15 sierpnia;
- 4) nawozy stałe naturalne stosuje się:
 - na łąkach trwałych od dnia 1 marca do dnia 30 listopada;
 - na pastwiskach trwałych od dnia 1 marca do dnia 15 kwietnia i od dnia 15 października do dnia 30 listopada;
- 5) nawożenia nie stosuje się przez cały rok na glebach nieuprawianych, w tym na ugorach.

§ 13. Przy użytkowaniu zmiennym (kośno-pastwiskowym) i przy wypasie kwaterowym stosuje się obniżoną dawkę azotu w ilości do 85 kg N/ha/rok z nawozów płynnych naturalnych, bezpośrednio po pokosie/wypasie, ale nie później niż do dnia 15 sierpnia.

§ 14. 1. Nawozy azotowe mineralne stosuje się:

- 1) na gruntach ornych i w uprawach wieloletnich od dnia 1 marca do dnia 15 listopada;
- 2) na łąkach trwałych i pastwiskach trwałych od dnia 1 marca do dnia 15 sierpnia.

2. Termin 15 listopada, o którym mowa w ust. 1 pkt 1 nie dotyczy producentów buraków, kukurydzy, którzy zawarli umowę kontraktacyjną na dostawę buraków, kukurydzy po dniu 15 listopada. Dla nich jesienny termin graniczny stosowania nawozów azotowych mineralnych oblicza się dodając 14 dni do terminu dostawy produktów rolnych objętych umową kontraktacyjną jednak nie później niż po zakończeniu okresu wegetacyjnego w danym regionie.

Rozdział 2

Warunki przechowywania nawozów naturalnych oraz postępowanie z odciekami

§ 15. Ogólne zasady przechowywania nawozów naturalnych regulują przepisy:

- 1) Art. 25 ustawy z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu (Dz. U. Nr 147, poz. 1033, zm. Dz. U. z 2011 r. Nr 106, poz. 622 i Nr 171, poz. 1016);
- 2) § 6, § 28, § 29, § 35 i § 48 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 7 października 1997 r. w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budowle rolnicze i ich usytuowanie (Dz. U. Nr 132, poz. 877, zm. Dz. U. z 2009 r. Nr 108, poz. 907).

§ 16. Płynne nawozy naturalne należy przechowywać w taki sposób, aby wycieki nie przedostawały się do gruntu i wód.

§ 17. Należy zapewnić pojemność zbiorników do przechowywania gnojówki i gnojowicy, przez okres, w którym rolnicze ich wykorzystanie nie jest możliwe, odpowiadającą co najmniej 6 miesięcznej produkcji tych nawozów.

§ 18. Obornik należy przechowywać w sposób zabezpieczający przed przenikaniem odcieków do wód lub do gruntu, lub w przypadku utrzymywania zwierząt na głębokiej ściółce, w budynku inwentarskim o nieprzepuszczalnym podłożu, za wyjątkiem sytuacji, o której mowa w § 22.

§ 19. Należy zapewnić możliwość gromadzenia i przechowywania obornika przez okres, kiedy nie jest on rolniczo wykorzystywany, jednak nie krócej niż przez 6 miesięcy.

§ 20. Jeżeli prowadzący działalność rolniczą na OSN posiada nadmierną ilość nawozów naturalnych w stosunku do rzeczywistej pojemności ich przechowywania, musi on udokumentować, że nawozy usuwa w sposób nieszkodliwy dla środowiska.

§ 21. Nawozy naturalne przechowuje się w odległości większej niż 20 m od studni, od linii brzegu cieków i zbiorników wodnych, jeżeli obowiązujące przepisy nie stanowią inaczej.

§ 22. W okresie od dnia 1 marca do 31 października, jednak nie dłużej niż przez 12 tygodni, dopuszcza się złożenie obornika na pryzmie bezpośrednio na gruncie, przy zachowaniu następujących wymagań

- 1) pryzmy lokalizuje się poza zagłębieniami terenu, na możliwie płaskim terenie, o dopuszczalnym spadku do 3 %, na terenie niepiaszczystym i niepodmokłym, w odległości większej niż 20 m od linii brzegu wód powierzchniowych;
- 2) w przypadku potrzeby ponownego złożenia obornika na pryzmie w kolejnym sezonie wegetacyjnym, pryzmy muszą być lokalizowane w innym miejscu;
- 3) lokalizację pryzmy oraz datę złożenia obornika w danym roku na danej działce prowadzący działalność rolniczą na OSN zaznacza na mapie lub szkicu działki, które przechowuje przez okres obowiązywania Programu i rok po jego zakończeniu.

§ 23. Sposób obliczania minimalnej wielkości miejsc do przechowywania nawozów naturalnych, z uwzględnieniem wartości współczynników określonych w załączniku nr 1 do Programu, określa załącznik nr 3 do Programu.

§ 24. Prowadzący działalność rolniczą na OSN jest zobowiązany do dostosowania powierzchni lub pojemności posiadanych miejsc do przechowywania nawozów naturalnych do wymogów, o których mowa w § 17 i § 19 w terminie do końca okresu obowiązywania Programu.

§ 25. Pasze soczyste przechowuje się na zabezpieczonym gruncie w taki sposób, aby wycieki nie przedostawały się do gruntu i wód, w szczególności w silosach, na płytach lub na podkładzie z folii i sieczki oraz pod przykryciem foliowym.

§ 26. Kiszonki składa się w odległości większej niż 20 m od linii brzegu wód powierzchniowych oraz źródeł i ujęć wody.

Rozdział 3

Zasady nawożenia pól na terenie o dużym nachyleniu

§ 27. Ogólne zasady stosowania nawozów, rolniczego wykorzystania komunalnych osadów ściekowych oraz ścieków na terenie o dużym nachyleniu określają przepisy:

- 1) art. 44 ust. 4 pkt 4 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne;
- 2) art. 20 ust. 1 pkt 2 lit.a ustawy z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu;
- 3) art. 43 ust. 6 pkt 7 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (tekst jednolity: Dz. U. z 2010 r. Nr 185, poz. 1243);
- 4) załącznik nr 8 część A pkt 3 i 4 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 24 lipca 2006 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (Dz. U. Nr 137, poz. 984, zm.: Dz. U. z 2009 r. Nr 27, poz. 169).

§ 28. W przypadku działek o nachyleniu powyżej 10 % zabiegi uprawowe należy wykonywać w kierunku poprzecznym do nachylenia stoku, o ile pozwala na to usytuowanie i powierzchnia działki.

§ 29. Orkę należy wykonywać odkładając skiby w górę stoku.

Rozdział 4

Ograniczenia nawożenia na glebach podmokłych, zalanych, zamrzniętych lub pokrytych śniegiem

§ 30. Ogólne zasady nawożenia określone zostały w przepisach:

- 1) art. 44 ust. 4 pkt 1 i 3 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. - Prawo wodne;
- 2) art. 20 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu;
- 3) art. 43 ust. 6 pkt 4, 5, 6 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach;
- 4) § 3 ust. 5 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 kwietnia 2008 r. w sprawie szczegółowego sposobu stosowania nawozów oraz prowadzenia szkoleń z zakresu ich stosowania.

§ 31. 1. Nawozy stosuje się oraz rolniczo wykorzystuje ścieki na glebach nie zamrzniętych powierzchniowo.

2. Zapis, o którym mowa w ust. 1 nie dotyczy pierwszej wiosennej dawki nawozów azotowych na uprawach roślin ozimych na glebach zamrzniętych powierzchniowo (nocne przymrozki i odwilże w dzień), jeżeli uzasadniają to względy agrotechniczne.

Rozdział 5

Nawożenie w pobliżu cieków

§ 32. Ogólne zasady stosowania nawozów i komunalnych osadów ściekowych określone zostały w przepisach:

- 1) art. 43 ust. 6 pkt 2, 3 i 10 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach;
- 2) § 3 ust. 4, 4a, 4b rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 kwietnia 2008 r. w sprawie szczegółowego sposobu stosowania nawozów oraz prowadzenia szkoleń z zakresu ich stosowania.

§ 33. Rozsiewacze nawozów i opryskiwacze myje się oraz wodę z ich mycia rozlewa w odległości większej niż 20 m od brzegu zbiorników oraz cieków wodnych.

§ 34. Wodopoje lokalizuje się poza zbiornikami i ciekami wodnymi.

Rozdział 6

Dawki i sposoby nawożenia

§ 35. Ogólne warunki nawożenia określone są przepisami:

- 1) art. 3 ust. 3 i 4, art. 17 ust. 3, art. 18 ust. 1, 2 i 6, art. 20 ust. 1 pkt 2b ustawy z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu;
- 2) § 2 ust. 1 i 3, § 3 ust. 1, 2 i 3 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 kwietnia 2008 r. w sprawie szczegółowego sposobu stosowania nawozów oraz prowadzenia szkoleń z zakresu ich stosowania;
- 3) art. 43 ust. 2, 3, 4 i 4a oraz ust. 6 pkt 1, 8, 9, 11-14 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach;
- 4) § 2, § 3 i § 4 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 13 lipca 2010 r. w sprawie komunalnych osadów ściekowych (Dz. U. Nr 137, poz. 924);
- 5) § 12, § 14 i § 15 pkt 1 i załącznik nr 8 część A 5 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 24 lipca 2006 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego.

§ 36. W związku z tym, że ilość zastosowanych w ciągu roku nawozów naturalnych w każdym gospodarstwie nie może przekroczyć dawki 170 kg azotu w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych, do obliczenia zawartości azotu w nawozach wyprodukowanych w gospodarstwie przez poszczególne rodzaje zwierząt, w zależności od systemu ich utrzymania, stosuje się przepisy załącznika nr 4 do Programu.

§ 37. Do opracowania planu nawożenia zobowiązani są wszyscy prowadzący działalność rolniczą na OSN gospodarujący na powierzchni powyżej 100 ha użytków rolnych na OSN (stanowiących własność prowadzącego działalność rolniczą na OSN, dzierżawionych przez niego lub będących w jego użytkowaniu lub w użytkowaniu wieczystym).

§ 38. Bilans azotu wykonywany na potrzeby opracowania planu nawożenia sporządza się metodą „na powierzchni pola”.

§ 39. 1. Po sporządzeniu bilansu składników, należy opracować plan nawożenia, w którym dokonuje się prawidłowego rozdziału składników nawozowych pod poszczególne rośliny płodozmianu, przy uwzględnieniu ich zapotrzebowania na azot oraz zasobność gleb w azot.

2. Plan nawożenia należy przechowywać przez okres obowiązywania Programu i rok po jego zakończeniu.

§ 40. W gospodarstwach, o których mowa w § 37 nie można stosować wyższych dawek nawożenia, niż dawki wynikające z planu nawożenia, nawet jeżeli dawki określone w załączniku nr 5 do Programu są wyższe.

§ 41. Prowadzący działalność rolniczą na OSN gospodarujący na powierzchni do 100 ha użytków rolnych na OSN (stanowiących własność prowadzącego działalność rolniczą na OSN, dzierżawionych przez niego lub będących w jego użytkowaniu lub w użytkowaniu wieczystym) stosują dawki nieprzekraczające maksymalnych dawek nawożenia azotem dla upraw w plonie głównym, o których mowa w załączniku nr 5 do Programu.

§ 42. Ilość dostępnego dla roślin azotu zawartego w nawozach naturalnych ustala się według zawartości w nich tzw. azotu działającego, który wylicza się w oparciu o równoważnik nawozowy określony w załączniku nr 6 do Programu.

§ 43. Jeśli w gospodarstwie powstają nawozy naturalne (obornik, gnojówka lub gnojowica) w ilości przekraczającej możliwości ich zastosowania na użytkach rolnych danego gospodarstwa (stanowiących własność prowadzącego działalność rolniczą na OSN, dzierżawionych przez niego lub będących w jego użytkowaniu lub w użytkowaniu wieczystym) tak, aby nie przekroczyć dopuszczalnej rocznej dawki 170 kg azotu w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych, należy znaleźć odbiorcę tych nadwyżek.

§ 44. 1. Prowadzący działalność rolniczą na OSN zobowiązani są do prowadzenia dokumentacji wszystkich zabiegów agrotechnicznych a w szczególności związanych z nawożeniem (termin, rodzaj, zastosowana dawka pod daną uprawę).

2. Dokumentację należy przechowywać przez okres obowiązywania Programu i rok po jego zakończeniu.

DZIAŁ III.
EDUKACJA PROWADZĄCYCH DZIAŁAŁOŚĆ ROLNICZĄ NA OSN W ZAKRESIE DOBREJ
PRAKTYKI ROLNICZEJ ORAZ PROWADZENIE DLA NICH SPECJALISTYCZNEGO
DORADZTWA

§ 45. Zadania w zakresie edukacji rolników prowadzone są na podstawie przepisów ustawy z dnia 22 października 2004 r. o jednostkach doradztwa rolniczego (Dz. U. Nr 251, poz. 2507, z późn. zm.), zgodnie z którymi Ośrodki Doradztwa Rolniczego uczestniczą w realizacji zadań wynikających z Programów w zakresie upowszechniania wśród rolników wymogów obowiązujących na OSN, a także współpracują z regionalnymi zarządami gospodarki wodnej przy realizacji zadań wynikających z Programów z zakresu doradztwa rolniczego.

§ 46. Ośrodki Doradztwa Rolniczego w okresie trwania Programu zapewniają obsługę merytoryczną szkoleń dla prowadzących działalność rolniczą na OSN, organizowanych we współpracy z właściwym wójtem gminy albo burmistrzem albo prezydentem miasta.

§ 47. W zależności od potrzeb i możliwości, szkolenia mogą być w całości poświęcone dyrektywie Rady z dnia 12 grudnia 1991 r. dotyczącej ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego (91/676/EWG) (Dz. Urz. WE L 375 z 31.12.1991, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 2, str. 68), zwanej dalej „dyrektywą 91/676/EWG”, lub wymogom Programu i Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej lub też stanowić element szkolenia w postaci jednego z bloków tematycznych.

§ 48. Dyrektor regionalnego zarządu gospodarki wodnej przekaze właściwemu wójtowi gminy albo burmistrzowi albo prezydentowi miasta w terminie 2 miesięcy od dnia ogłoszenia Programu, materiały i informacje o objęciu gminy zasięgiem OSN oraz postanowieniach Programu działań w celu ich rozpowszechnienia w sposób zwyczajowo przyjęty na danym terytorium.

DZIAŁ IV.
KONTROLA ROLNICZYCH ŹRÓDEŁ ZANIECZYSZCZENIA I REALIZACJI PRZEZ
PROWADZĄCYCH DZIAŁAŁOŚĆ ROLNICZĄ NA OSN OBOWIĄZKÓW OKREŚLONYCH
W PROGRAMIE

§ 49. Kontrola rolniczych źródeł zanieczyszczenia i wypełniania obowiązków przez prowadzących działalność rolniczą na OSN realizowana jest przez wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska na podstawie przepisów ustawy z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska (tekst jednolity: Dz. U. z 2007 r. Nr 44, poz. 287) w związku z art. 32 ustawy z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu.

DZIAŁ V.
SPOSÓB MONITOROWANIA ORAZ DOKUMENTOWANIA REALIZACJI PROGRAMU
I JEGO EFEKTÓW

§ 50.1. W celu zgromadzenia danych na potrzeby opracowania raportu prowadzi się następującą sprawozdawczość:

- 1) sprawozdania dotyczące monitoringu wód na OSN;
- 2) sprawozdania dotyczące monitoringu gleb i płytkich wód gruntowych na OSN;
- 3) sprawozdania dotyczące doradztwa i szkoleń dla prowadzących działalność rolniczą na OSN
- 4) sprawozdania dotyczące działań kontrolnych na OSN.

2. Sprawozdawczość, o której mowa w ust. 1, prowadzą właściwe jednostki na zasadach określonych w przepisach odrębnych, przekazując zebrane dane Regionalnemu Zarządowi Gospodarki Wodnej w Warszawie co najmniej raz w danym roku za poprzedni rok realizacji Programu.

§ 51. Dla potrzeb sporządzenia raportu czteroletniego wykorzystuje się dane statystyczne, które stanowią materiał do rozpoznania i oszacowania wielkości i rodzaju produkcji rolnej oraz ustalenia zakresu wpływu działalności rolniczej na jakość wód.

§ 52. Sporządza się opis warunków środowiskowych, obejmujących w szczególności klimat, warunki hydrogeologiczne, ukształtowanie terenu i inne uwarunkowania charakteryzujące obszar kraju.

§ 53. Harmonogram planowanych działań określonych w Programie zawiera załącznik nr 7 do Programu.

Załączniki do programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszarów szczególnie narażonych Dopywy Narwi od Lizy do Śliny i Jablonka, określonych rozporządzeniem Nr 14/2012 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie z dnia 8 października 2012 r.

Załącznik Nr 1

Współczynniki przeliczeniowe sztuk rzeczywistych zwierząt na DJP

Rodzaj zwierząt	Współczynnik przeliczania sztuk rzeczywistych na DJP	Rodzaj zwierząt	Współczynnik przeliczania sztuk rzeczywistych na DJP
Konie ras dużych / Konie pozostałe		Owce	
Ogiery, klacze, wałachy	1,2	Owce powyżej 1 i 1/2 roku	0,1
Żrebaki powyżej 2 lat	1	Tryki powyżej 1 i 1/2 roku	0,12
Żrebaki od 1 roku do 2 lat	0,8	Jagnięta do 3 i 1/2 miesiąca	0,05
Żrebaki od 1/2 do 1 roku	0,5	Jarlaki tryczki	0,08
Żrebięta do 1/2 roku	0,3	Jarlaki maciory	0,1
Konie ras małych (m.in. hucuł, konik polski)		Drób	
Ogiery, klacze, wałachy	0,6	Kury, kaczki	0,004
Żrebaki powyżej 2 lat	0,5	Kurki i kogutki do 18 tygodnia życia	0,0014
Żrebaki powyżej 1 roku	0,35	Gęsi	0,008
Żrebaki od 1/2 do 1 roku	0,2	Indyki	0,024
Żrebięta do 1/2 roku	0,12	Przeziórki	0,0003
Bydło		Perlice	0,003
Buhaje	1,4	Gołębie	0,002
Krowy	1	Strusie afrykańskie	0,2
Jałówki cielne	1	Strusie Emu i Nandu	0,1
Jałówki powyżej 1 roku	0,8	Inne	
Jałówki od 1/2 do 1 roku	0,3	Jelenie	0,29
Cielęta do 1/2 roku	0,15	Daniele	0,12
Kozy		Lisy pospolite	0,017
Kozy matki	0,15	Lisy polarne	0,027
Kozłeta do 3,5 miesiąca	0,05	Jenoty	0,02
Kozłeta od 3,5 miesiąca do 1,5 roku	0,08	Norki samice	0,0036
Pozostałe kozy	0,1	Norki samce	0,007
Trzoda chlewna		Nutrie	0,007
Knury	0,4	Psy	0,05
Maciory	0,35	Króliki	0,007
Warchlaki od 2 do 4 m-cy	0,07	Szynszyle	0,001
Prosięta do 2 m-cy	0,02	Tchórze samice	0,002
Tuczniki	0,14	Tchórze samce	0,004
Inne zwierzęta o łącznej masie 500 kg, z wyłączeniem ryb			1

Załącznik Nr 2

Wykaz obrębów ewidencyjnych objętych zakresem obowiązywania Programu

L.P.	NUMER EWIDENCYJNY OBRĘBU	NAZWA OBRĘBU	POWIAT	GMINA	POWIERZCHNIA OSN (km ²)	JEDNOLITA CZĘŚĆ WOD POWIERZCHNIOWYCH
Dopływy Narwi od Lizy do Śliny						
1	200208 2.0003	BRZOZOWO CHRZCZONKI	białostocki	Poświętne	44,49	Liza
2	200208 2.0004	BRZOZOWO CHRZCZONY	białostocki	Poświętne		Liza
3	200208 2.0010	CHOMIZNA	białostocki	Poświętne		Liza
4	200208 2.0023	ŁUKAWICA	białostocki	Poświętne		Liza
5	200208 2.0024	MARYNKI	białostocki	Poświętne		Liza
6	200208 2.0026	POROŚL GLUCHY	białostocki	Poświętne		Awissa
7	200208 2.0029	WILKOWO NOWE	białostocki	Poświętne		Liza
8	201305 2.0002	FRANKI PIASKI	wysoko-mazowiecki	Kobylin- Borzemy		Ślina od Rokitnicy do ujścia
9	201305 2.0005	KŁOSKI ŚWIGONIE	wysoko-mazowiecki	Kobylin- Borzemy		Ślina od Rokitnicy do ujścia
10	201305 2.0009	KOBYLIN KULESZKI	wysoko-mazowiecki	Kobylin- Borzemy		Ślina od Rokitnicy do ujścia
11	201305 2.0016	KURZYNY	wysoko-mazowiecki	Kobylin- Borzemy		Ślina od Rokitnicy do ujścia
12	201305 2.0017	MAKOWO	wysoko-mazowiecki	Kobylin- Borzemy		Ślina od Rokitnicy do ujścia
13	201308 2.0006	DRĄGI	wysoko-mazowiecki	Sokoły		Awissa
14	201308 2.0027	NOWE RACIBORY	wysoko-mazowiecki	Sokoły		Awissa
15	201308 2.0034	PEŻY	wysoko-mazowiecki	Sokoły		Awissa
16	201308 2.0035	POROŚL KIJE	wysoko-mazowiecki	Sokoły		Awissa
17	201308 2.0042	STARE RACIBORY	wysoko-mazowiecki	Sokoły		Awissa
18	201308 2.0351	POROŚL GRZYWY	wysoko-mazowiecki	Sokoły		Awissa
Jablonka						
1	201310 2.0010	FASZCZE	wysokomazowiecki	Wysokie Mazowieckie	133,08	Jablonka
2	201310 2.0013	JABŁONKA KOŚCIELNA	wysokomazowiecki	Wysokie Mazowieckie		Jablonka
3	201310 2.0014	JABŁONKA ŚWIERCZEWO	wysokomazowiecki	Wysokie Mazowieckie		Jablonka
4	201310 2.0027	NOWE OSIPY	wysokomazowiecki	Wysokie Mazowieckie		Jablonka
5	201310 2.0030	OSIPY WYDZIORY II	wysokomazowiecki	Wysokie Mazowieckie		Jablonka

LP.	NUMER EWIDENCYJNY OBREBU	NAZWA OBREBU	POWIAT	GMINA	POWIERZCHNIA OSN (km ²)	JEDNOLITA CZĘŚĆ WÓD POWIERZCHNIOWYCH
6	201310 2.0033	RĘBISZEWO STUDZIANKI	wysokomazowiecki	Wysokie Mazowieckie		Jablonka
7	201310 2.0041	TYBORY JEZIERNIA	wysokomazowiecki	Wysokie Mazowieckie		Jablonka
8	201310 2.0042	TYBORY KAMIANKA	wysokomazowiecki	Wysokie Mazowieckie		Jablonka
9	201310 2.0043	TYBORY MISZTALE	wysokomazowiecki	Wysokie Mazowieckie		Jablonka
10	201310 2.0046	TYBORY WÓLKA	wysokomazowiecki	Wysokie Mazowieckie		Jablonka
11	201310 2.0047	TYBORY ŻOCHY	wysokomazowiecki	Wysokie Mazowieckie		Jablonka
12	201402 2.0003	CZARNOWO DĄB	zambrowski	Kołaki Kościelne		Jablonka
13	201402 2.0005	CZOSAKI DĄB	zambrowski	Kołaki Kościelne		Jablonka
14	201402 2.0007	ĆWIKŁY RUPIE	zambrowski	Kołaki Kościelne		Jablonka
15	201402 2.0008	GŁODOWO DĄB	zambrowski	Kołaki Kościelne		Jablonka
16	201402 2.0016	LĘTOWO DĄB	zambrowski	Kołaki Kościelne		Jablonka
17	201402 2.0020	RĘBISZEWO ZEGADŁY	zambrowski	Kołaki Kościelne		Jablonka
18	201402 2.0022	SZCZODRUCH Y	zambrowski	Kołaki Kościelne		Jablonka
19	201402 2.0024	WRÓBLE ARCISZEWO	zambrowski	Kołaki Kościelne		Jablonka
20	201405 2.0005	CHORZELE	zambrowski	Zambrów		Jablonka
21	201405 2.0006	CIECIORKI	zambrowski	Zambrów		Jablonka
22	201405 2.0010	DŁUGOBÓRZ DRUGI	zambrowski	Zambrów		Jablonka
23	201405 2.0011	DŁUGOBÓRZ PIERWSZY	zambrowski	Zambrów		Jablonka
24	201405 2.0012	GARDLIN	zambrowski	Zambrów		Jablonka
25	201405 2.0015	GRABÓWKA	zambrowski	Zambrów		Jablonka
26	201405 2.0018	GRZYMAŁY	zambrowski	Zambrów		Jablonka
27	201405 2.0019	KLIMASZE	zambrowski	Zambrów		Jablonka
28	201405 2.0020	KONOPKI JABŁOŃ	zambrowski	Zambrów		Jablonka
29	201405 2.0023	KRAJEWO BIAŁE	zambrowski	Zambrów		Jablonka
30	201405 2.0030	ŁOSIE DOŁĘGI	zambrowski	Zambrów		Jablonka
31	201405 2.0031	NAGÓRKI JABŁOŃ	zambrowski	Zambrów		Jablonka

LP.	NUMER EWIDENCYJNY OBREBU	NAZWA OBREBU	POWIAT	GMINA	POWIERZCHNIA OSN (km ²)	JEDNOLITA CZĘŚĆ WÓD POWIERZCHNIOWYCH
32	201405 2.0034	NOWY LASKOWIEC	zambrowski	Zambrów		Jabłonka
33	201405 2.0036	OSOWIEC	zambrowski	Zambrów		Jabłonka
34	201405 2.0043	RYKACZE	zambrowski	Zambrów		Jabłonka
35	201405 2.0045	SEDZIWUJE	zambrowski	Zambrów		Jabłonka
36	201405 2.0046	STARE KRAJEWO	zambrowski	Zambrów		Jabłonka
37	201405 2.0047	STARE WĄDOLKI	zambrowski	Zambrów		Jabłonka
38	201405 2.0049	STARY LASKOWIEC	zambrowski	Zambrów		Jabłonka
39	201405 2.0055	WĄDOLKI BOROWE	zambrowski	Zambrów		Jabłonka
40	201405 2.0056	WĄDOLKI BUČKI	zambrowski	Zambrów		Jabłonka
41	201405 2.0057	WDZIEKON DRUGI	zambrowski	Zambrów		Jabłonka
42	201405 2.0058	WDZIEKON PIERWSZY	zambrowski	Zambrów		Jabłonka
43	201405 2.0059	WIERZBOWO	zambrowski	Zambrów		Jabłonka
44	201405 2.0060	WIŚNIEWO	zambrowski	Zambrów		Jabłonka
45	201405 2.0061	WOLA ZAMBROWSKA	zambrowski	Zambrów		Jabłonka
46	201405 2.0062	WOLA ZAMBRZYCKA	zambrowski	Zambrów		Jabłonka

Załącznik Nr 3

Sposób obliczania minimalnej wielkości miejsc do przechowywania nawozów naturalnych

Tab. 1. Sposób obliczania pojemności płyty obornikowej lub pojemności zbiornika na gnojowicę albo gnojówkę dla gatunków innych niż drób

Lp.	Rodzaj wyposażenia	Pojemność płyty/zbiornika na 1 DJP (m ³)	Współczynnik odliczenia okresu pastwiskowego	Współczynnik odliczenia systemu i wyposażenia	Pojemność płyty/zbiornika (m ³)
1.	plyty obornikowe	2,70 ^{*)}	A	-	$X1 = 2,70 \times A \times nDJP$
2.	zbiorniki na gnojówkę	1,80 ^{*)}	B	F	$X2 = 1,8 \times B \times F \times nDJP$
3.	zbiorniki na gnojowicę	7,80 ^{*)}	C	F	$X3 = 7,8 \times C \times F \times nDJP$

Źródło: opracowanie własne IZ PIB.

* W przypadku chowu krów mlecznych podane w tabeli pojemności płyty/zbiornika dotyczą kategorii krów mlecznych 1. Dla pozostałych kategorii krów (2 i 3) podane wartości należy zwiększyć odpowiednio o 10 i 20%.

Tab. 2. Sposób obliczania pojemności płyty obornikowej i pojemności zbiornika na gnojówkę dla drobiu

Lp.	Rodzaj wyposażenia	Pojemność płyty/zbiornika na 1 DJP (m ³)	Współczynnik odliczenia okresu pastwiskowego	Współczynnik odliczenia systemu i wyposażenia	Pojemność płyty/zbiornika (m ³)
1.	plyty obornikowe	1,8	A	D, F	$X1 = 1,80 \times A \times D \times F \times nDJP$
2.	zbiorniki na gnojówkę	1,3	B	E	$X2 = 1,30 \times B \times E \times nDJP$

Źródło: opracowanie własne IZ PIB.

1. nDJP - liczba zwierząt w gospodarstwie wyrażona w DJP.
2. X1-X3 – pojemność płyty obornikowej lub pojemność zbiornika na gnojówkę albo gnojowicę stanowiąca iloczyn liczby zwierząt w gospodarstwie wyrażonej w DJP i okresu pastwiskowego i pojemności płyty obornikowej lub pojemności zbiornika na gnojówkę albo gnojowicę na 1 DJP.
3. A, B, C - współczynniki odliczenia okresu pastwiskowego - współczynnik ma zastosowanie jeśli utrzymywane w gospodarstwie zwierzęta korzystają z wypasu na pastwisku. Dla zwierząt

utrzymywanych bez pastwiska wartość współczynników A, B, C przyjmuje wartość = 1. Dawka azotu z odchodów zwierząt na obszarach pastwisk nie może przekroczyć 170 kg N/rok.

A – dla płyt obornikowych

B – dla zbiorników na gnojówkę

C – dla zbiorników na gnojowicę

4. D, E, F – współczynniki odliczenia ze względu na zastosowane rozwiązania systemów utrzymania oraz wyposażenie techniczne.

D – system bezściołowy dla drobiu

E – podsuszanie pomiotu w chowie drobiu

F – zadaszenie lub przykrycie nieprzepuszczalną folią płyty obornikowej.

5. Niezbędną powierzchnię płyt obornikowych (m^2) w stosunku do jej pojemności (m^3) wylicza się dzieląc wartość X1 przez deklarowaną wysokość składowania, wynikającą z posiadanych przez rolnika środków technicznych.

Tab. 3. Wartości współczynników odliczenia

Lp.	Gatunek, typ użytkowości zwierząt	Współczynnik					
		A	B	C	D	E	F
1.	Bydło mleczne	0,7	0,8	0,7	-	-	0,8
2.	Bydło mięsne	0,5	0,8	0,7	-	-	0,8
3.	Konie	0,7	0,8	-	-	-	0,8
4.	Owce	0,5	0,8	-	-	-	0,8
5.	Świnie	0,7	0,8	0,7	-	-	0,8
6.	Drób	0,8	0,8	-	0,7	0,8	0,8

Zródło: opracowanie własne IZ PIB.

Załącznik Nr 4

Średnie roczne wielkości produkcji nawozów naturalnych i koncentracja zawartego w nich azotu w zależności od gatunku zwierzęcia, jego wieku i wydajności oraz systemu utrzymania

Rodzaj zwierząt	SYSTEM UTRZYMANIA								Wartość współczynnika odliczenia koncentracji ^{1), 2)}
	Głęboka ściółka		Płytką ściółka				Bezściółkowo		
	Obornik		Obornik		Gnojówka		Gnojowica		
	Produkcja obornika (w tonach/rok)	Zawartość azotu (w kg/tonę obornika)	Produkcja obornika (w tonach/rok)	Zawartość azotu (w kg/tonę obornika)	Produkcja gnojówki (w m ³ /rok)	Zawartość azotu (w kg/m ³ gnojówki)	Produkcja gnojowicy (w m ³ /rok) ¹⁾	Zawartość azotu (w kg/m ³)	
Bydło									
Buhaje	19,0	3,1	10,5	3,3	5,8	3,4	22,0	3,5	-
Krowy mleczne ^{1a)}	18,8	2,6	10,0	2,8	6,2	2,7	17,6	3,4	0,97
Krowy mleczne ^{2b)}	23,8	3,1	14,8	3,3	7,6	3,2	23,0	4,0	0,97
Krowy mleczne ^{3c)}	26,0	3,7	16,2	4,0	8,4	3,8	25,4	4,5	0,95
Jałówki cielne	18,4	3,0	8,5	3,2	5,4	3,1	16,4	3,4	-
Jałówki powyżej 1 roku życia	12,4	2,8	6,0	2,8	5,8	2,7	11,6	2,9	-
Jałówki od 1/2 do 1 roku życia	7,8	3,4	3,6	3,5	2,4	3,7	6,8	4,7	-
Cielęta do 1/2 roku życia	2,4	3,8	1,6	2,8	1,4	3,2	2,6	3,2	-
Bydło opasowe od 1/2 do 1 roku	12,0	2,6	5,0	3,1	3,8	3,4	10,0	4,5	-
Bydło opasowe powyżej 1 roku	15,0	3,0	7,0	2,7	6,9	2,9	14,2	3,2	-
Trzoda chlewna									
Knury	5,5	3,1	3,2	3,1	1,9	3,3	4,6	3,6	0,85
Lochy	5,0	3,9	3,7	4,0	1,8	4,2	4,6	4,3	0,79
Warchlaki od 2 do 4 miesięcy życia	1,5	2,9	1,0	1,5	0,5	0,8	1,4	3,0	0,79
Prosięta do 2 miesięcy życia	0,5	1,8	0,3	0,9	0,2	0,4	0,7	2,0	-
Tuczniaki	2,0	4,2	1,5	4,4	1,0	4,6	1,9	4,6	0,75
Konie duże									
Ogiery	8,5	5,0	5,0	1,7	2,0	1,9			-
Klaczki, wałachy	8,5	5,2	5,5	1,9	2,4	2,1			
Żrebaki powyżej 2 lat życia	6,5	4,2	5,5	1,5	1,7	1,8			
Żrebaki powyżej 1 roku życia	6,0	3,2	4,0	1,4	1,4	1,3			

Rodzaj zwierząt	SYSTEM UTRZYMANIA								Wartość współczynnika odliczenia koncentracji ^{1), 2)}
	Głęboka ściółka		Płytką ściółka				Bezściółkowo		
	Obornik		Obornik		Gnojówka		Gnojowica		
	Produkcja obornika (w tonach/rok)	Zawartość azotu (w kg/tonę obornika)	Produkcja obornika (w tonach/rok)	Zawartość azotu (w kg/tonę obornika)	Produkcja gnojówki (w m ³ /rok)	Zawartość azotu (w kg/m ³ gnojówki)	Produkcja gnojowicy (w m ³ /rok) ¹⁾	Zawartość azotu (w kg/m ³)	
Żrebaki od 1/2 do 1 roku życia	2,5	2,7	2,0	1,3	1,2	0,9			
Żrebięta do 1/2 roku życia	1,6	0,15	1,0	0,8	0,7	0,5			
Konie małe									
Ogiery	5,4	2,5	4,0	0,8	1,5	0,9			
Klaczki, wałachy	5,4	2,6	4,5	0,9	1,7	1,0			
Żrebaki powyżej 2 lat życia	4,5	2,1	4,5	0,8	1,2	0,9			
Żrebaki powyżej 1 roku życia	4,0	1,6	3,4	0,7	1,0	0,7			
Żrebaki od 1/2 do 1 roku życia	1,7	1,4	1,4	0,6	0,8	0,5			
Żrebięta do 1/2 roku życia	1,2	0,07	0,7	0,4	0,7	0,3			
Owce									
Tryki powyżej 1 i 1/2 roku życia	1,4	6,7							
Owce powyżej 1 i 1/2 roku życia	1,2	6,9							
Jagnięta powyżej 3 i 1/2 miesiąca życia	0,4	8,3							
Jarlaki	0,7	10,5							
Drób (obornik/pomiot)									
Kury	0,046	8,5					0,04	12,1	0,86
Kury pomiot podsuszony							0,03	10,5	0,86
Pisklęta	0,03	6,3							-
Brojlery kurcze	0,05	12,7					0,03	17,0	0,86
Kaczki	0,064	6,1					0,06	8,5	0,91
Gęsi	0,036	14,5					0,04	17,0	0,91
Indyki	0,067	15,4					0,06	19,0	0,91
Gołębie	0,01	14,0							0,91
Strusie afrykańskie	1,5	16							-

Rodzaj zwierząt	SYSTEM UTRZYMANIA								Wartość współczynnika odliczenia koncentracji ^{1),2)}
	Głęboka ściółka		Płytką ściółka				Bezściółkowo		
	Obornik		Obornik		Gnojówka		Gnojowica		
	Produkcja obornika (w tonach/rok)	Zawartość azotu (w kg/tonę obornika)	Produkcja obornika (w tonach/rok)	Zawartość azotu (w kg/tonę obornika)	Produkcja gnojówki (w m ³ /rok)	Zawartość azotu (w kg/m ³ gnojówki)	Produkcja gnojowicy (w m ³ /rok) ¹⁾	Zawartość azotu (w kg/m ³)	
Strusie Emu i Nadu	1,0	16							-
Lisy i jenoty									
Samiec							0,024	1,5	-
Samica							0,022	1,6	
Młode							0,013	1,3	
Norki i tchórze									
Samiec							0,011	1,8	-
Samica							0,009	1,9	
Młode							0,007	1,5	
Króliki									
Samiec			0,15	2,9	0,13	3,1	0,23	3,0	-
Samica			0,12	3,2	0,11	3,3	0,21	2,8	
Młode			0,03	2,6	0,05	2,8	0,06	2,2	
Kozy									
Kozy matki	1,2	8,4							-
Kozłeta do 3,5 miesiąca	0,4	9,4							
Kozłeta od 3,5 miesiąca do 1,5 roku	0,8	6,9							
Pozostałe kozy	1,0	8,0							
Inne									
Szynszyle							0,047	0,53	
Daniele	1,0	8,1							-
Inne zwierzęta o łącznej masie 500 kg, z wyłączeniem ryb	12,0	6,0							
Osad pofermentacyjny z biogazowni rolniczych – fermentacja „mokra”							z	2,8 ^{4),3)}	-

Zródło: opracowanie własne IZ PIB.

* – Ze względu na dużą zmienność stosowanych w biogazowniach rolniczych receptur fermentatu, podaną wartość można zastąpić rzeczywistą koncentracją azotu, wynikającą z laboratoryjnej analizy chemicznej, wykonanej w uprawnionej do tego celu jednostce.

a – krowy mleczne o wydajności mlecznej 6 tys. l

b – krowy mleczne o wydajności mlecznej 6-8 tys. l

c – krowy mleczne o wydajności mlecznej powyżej 8 tys. l

1. Podane objętości gnojowicy i gnojówki dotyczą poziomu 8-10 % suchej masy.

2. Wartość współczynnik odliczenia koncentracji „w” stosuje się dla obliczenia rzeczywistej koncentracji azotu w jednostce nawozów naturalnych, wynikającej z udokumentowanych przez hodowcę i powszechnie uznanych praktyk żywieniowych, polegających na stosowaniu obniżonej koncentracji białka w dawce pokarmowej, środków zwiększających strawność białka, żywienia wielofazowego itp. Obliczenie właściwej koncentracji wykonuje się poprzez zastosowanie wzoru

$$k = \text{zawartość azotu} \times w$$

Gdzie:

k - rzeczywista koncentracja azotu w jednostce nawozu naturalnego

zawartość azotu – odpowiednia wartość z tabeli

w - tabelaryczna wartość współczynnik odliczenia

3. W przypadku biogazowni rolniczych, produkcję osadu pofermentacyjnego (z) oblicza się z dokumentacji technologicznej całej instalacji.

Załącznik Nr 5

Maksymalne dawki nawożenia azotem dla upraw w plonie głównym N w kg/ha składnika działającego

Rodzaj uprawy	maksymalne dawki azotu ze wszystkich źródeł ^{*)} (N kg/ha)
Zboża	
Pszenica ozima	200
Pszenica jara	160
Jęczmień	140
Żyto	120
Owies	120
Kukurydza na ziarno	240
Pszennyto	180
Mieszanki zbożowe	100
Mieszanki zbożowe na ziarno	140
Okopowe	
Ziemniaki wczesne	100
Ziemniaki późne	250
Buraki cukrowe	180
Buraki pastewne	200
Marchew pastewna	150
Brukiew	180
Rzepa	120
Oleiste	
Rzepak	240
Inne oleiste	160
Rzepak	200
Słonecznik	100
Gorzycza	120
Rzodkiew oleista	120
Perko	140
Strączkowe	
Groch (także wg starego nazewnictwa peluszki, grochopeluszki)	30
Bobik	30
Lubin	0
Bób	60
Wyka	20
Seradela	30
Soja	100
Lędźwian	60
Fasola	60

Rodzaj uprawy	maksymalne dawki azotu ze wszystkich źródeł ^{*)} (N kg/ha)
Fasolka szparagowa	60
Soczewica	20
Pastewne na zielonkę	
Żyto, owies na zielonkę	120
Kukurydza na zielonkę	260
Strączkowe na zielonkę	0
Mieszanki zbożowo - strączkowe	100
Ląka 1 pokos	60
Ląka 2 pokosy	120
Ląka 3 pokosy	180
Ląka 4 pokosy	240
Grunt w użytkowaniu kośno-pastwiskowym	160
Koniczyna	30
Lucerna	30
Trawy	300
Motylkowe z trawami	100
Motylkowate drobnonasienne	
Esparceta	30
Komonica	30
Nostrzyk	30
Pastewne	
Kapusta pastewna	120
Dynia pastewna	80
Perko	140
Inne	
Proso	140
Gryka	100
Facelia	100
Len	80
Mak	90
Tytoń	160
Sorgo w tym zasiewy mieszane z kukurydzą	200
Wieloletnie	
Trawy	250
Lucerna	0
Mieszanki różnych traw z motylkowatymi drobnonasiennymi	100
Warzywa: rabarbar	200
szczaw	150

Rodzaj uprawy	maksymalne dawki azotu ze wszystkich źródeł ^{*)} (N kg/ha)
chrzan	200
Warzywa polowe	
Burak ćwikłowy	150
Szpinak zwyczajny	150
Kapusta	300
Kalafior	350
Brokuł	250
Brukselka	250
Jarmuż	120
Kalarepa	150
Rzepa	140
Rzodkiew	140
Rzodkiewka	100
Brukiew	150
Marchew	150
Pietruszka	150
Seler	250
Pasternak	150
Koper	120
Koper włoski	120
Pomidor	180
Papryka	200
Oberżyna	180
Ogórek	200
Dynia	150
Cukinia	180
Kabaczek	180
Arbuz	150
Melon	150
Salata	150
Cykoria	150
Endywia	120
Skorzonera	180
Salsefia	120
Cebula	200
Czosnek	120
Por	250
Szczypiorek	110
Rosliny energetyczne	80

Rodzaj uprawy	maksymalne dawki azotu ze wszystkich źródeł ^{*)} (N kg/ha)
Rośliny sadownicze	
Drzewa owocowe	60
Krzewy owocowe	80
Truskawka	50
Uprawy szkółkarskie polowe, gruntowe	
Siewki liściastych	150
Siewki iglastych	120
Krzewy liściaste	140
Krzewy iglaste	80
Róże	150
Kwiaty uprawy polowe, gruntowe	
Tulipan	200
Narcyz	200
Mieczyk	250
Hiacynt	250
Lilia	180
Irys holenderski	200
Krokus	200
Szafirek	200
Konwalia	120
Zimowit	250
Słonecznik na kwiat cięty	160
Piwonia	60
Rośliny na suche bukiety	80
Inne uprawy	170

^{*)} z nawozów mineralnych oraz organicznych, naturalnych i środków do użyźniania gleby w przeliczeniu na równoważniki nawozowe

Załącznik Nr 6**Sposób obliczania zawartości azotu działającego w nawozach naturalnych w oparciu o równoważnik nawozowy, zależny od rodzaju nawozu naturalnego i terminu jego stosowania**

Azot działający = azot całkowity x równoważnik nawozowy

Wartość równoważnika azotowego dla nawozów naturalnych, środków do użyźniania gleby i różnych terminów ich stosowania:

Rodzaj nawozu	Wartość równoważnika nawozowego dla różnych terminów stosowania nawozów	
	jesienny	wiosenny
Obornik	0,3	0,3
Gnojowica	0,5	0,6
Gnojówka	0,5	0,8
Środki do użyźniania gleby	0,3	0,2

Załącznik Nr 7

Harmonogram planowanych działań

Zakres regulacji	Lokalizacja w Programie			Początek obowiązywania	Odpowiedzialny
	Dział	Rozdział	Paragraf		
Okresy nawożenia	Dział II	Rozdział 1	§ 12 pkt 1	dzień wejścia w życie Programu	prowadzący działalność rolniczą na OSN
			§ 12 pkt 2, § 12 pkt 3, § 12 pkt 4, § 12 pkt 5, § 13, § 14	1 marzec 2013	prowadzący działalność rolniczą na OSN
Warunki przechowywania nawozów naturalnych oraz postępowanie z odciekami	Dział II	Rozdział 2	§ 16, § 25, § 26	dzień wejścia w życie Programu	prowadzący działalność rolniczą na OSN
			§ 17, § 19, § 23, § 24	koniec obowiązywania Programu	prowadzący działalność rolniczą na OSN
			§ 18, § 20, § 21, § 22	1 marzec 2013	prowadzący działalność rolniczą na OSN
Zasady nawożenia pól na terenie o dużym nachyleniu	Dział II	Rozdział 3	§ 28, § 29	1 marzec 2013	prowadzący działalność rolniczą na OSN
Ograniczenia nawożenia na glebach podmokłych, zalanych, zamrzniętych lub pokrytych śniegiem	Dział II	Rozdział 4	§ 31	1 marzec 2013	prowadzący działalność rolniczą na OSN
Nawożenie w pobliżu cieków	Dział II	Rozdział 5	§ 33, § 34	1 marzec 2013	prowadzący działalność rolniczą na OSN
Dawki i sposoby nawożenia	Dział II	Rozdział 6	§ 36, § 42, § 43, § 44	1 marzec 2013	prowadzący działalność rolniczą na OSN
			§ 41	1 marzec 2013	prowadzący działalność rolniczą na OSN gospodarujący na powierzchni do 100 ha użytków rolnych na OSN
			§ 37, § 38, § 39, § 40	1 marzec 2013	prowadzący działalność rolniczą na OSN gospodarujący na powierzchni powyżej 100 ha użytków rolnych na OSN

Zakres regulacji	Lokalizacja w Programie			Początek obowiązywania	Odpowiedzialny
	Dział	Rozdział	Paragraf		
Edukacja prowadzących działalność rolniczą na OSN w zakresie dobrej praktyki rolniczej oraz prowadzenie dla nich specjalistycznego doradztwa	Dział III		§ 45	dzień wejścia w życie Programu	właściwe Ośrodki Doradztwa Rolniczego
			§ 46	dzień wejścia w życie Programu	właściwe Ośrodki Doradztwa Rolniczego/Wójt gminy lub Burmistrz/Prezydent miasta
			§ 47	dzień wejścia w życie Programu	właściwe Ośrodki Doradztwa Rolniczego
			§ 48	dwa miesiące od dnia wejścia w życie Programu	Dyrektor RZGW/Wójt gminy lub Burmistrz/Prezydent miasta
Kontrola rolniczych źródeł zanieczyszczenia i realizacji przez prowadzących działalność rolniczą na OSN obowiązków określonych w Programie	Dział IV		§ 49	dzień wejścia w życie Programu	Wojewódzcy Inspektorzy Ochrony Środowiska
Sposób monitorowania oraz dokumentowania realizacji programu i jego efektów	Dział V		§ 50 ust. 1 pkt 1, § 50 ust. 1 pkt 4	dzień wejścia w życie Programu	Główny Inspektor Ochrony Środowiska/Wojewódzcy Inspektorzy Ochrony Środowiska
			§ 50 ust. 1 pkt 2	dzień wejścia w życie Programu	Krajowa Stacja Chemiczno-Rolnicza/Okręgowe Stacje Chemiczno-Rolnicze
			§ 50 ust. 1 pkt 3	dzień wejścia w życie Programu	Centrum Doradztwa Rolniczego/Wojewódzkie Ośrodki Doradztwa Rolniczego
			§ 51, § 52	dzień wejścia w życie Programu	KZGW